

О. О. Каліберда,

Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЇ НОВОГО ЧАСУ ТА ЕПОХИ ПРОСВІТНИЦТВА

Тенденції розвитку західноєвропейської енциклопедичної лексикографії Нового часу та епохи Просвітництва, О. О. Каліберда. У статті проаналізовано розвиток західноєвропейської енциклопедичної лексикографії Нового часу та епохи Просвітництва. Виявлено загальні підходи до систематизації та кодифікації лексичних одиниць в енциклопедичних словниках цих періодів. З'ясовано, що енциклопедичні інформаційні категорії концентруються головним чином на розгляді понять гуманітарного, природничо-наукового та практичного змісту. Поряд з традиційною формою енциклопедії універсального змісту зароджуються спеціальні енциклопедії.

Ключові слова: енциклопедична лексикографія, універсальна енциклопедія, спеціальна енциклопедія.

В статье проанализировано развитие западноевропейской энциклопедической лексикографии Нового времени и эпохи Просвещения. Выявлены общие подходы к систематизации и кодификации лексических единиц в энциклопедических словарях этих периодов. Выяснено, что энциклопедические информационные категории концентрируются главным образом на рассмотрении понятий гуманитарного, естественно-научного и практического содержания. Наряду с традиционной формой энциклопедии универсального содержания зарождаются специальные энциклопедии.

Ключевые слова: энциклопедическая лексикография, универсальная энциклопедия, специальная энциклопедия.

The article examines the development of West-European encyclopaedic lexicography of the New Time and the Age of Enlightenment. Common approaches to the systematization and codification of lexical units in encyclopaedic dictionaries of these periods have been displayed. It has been found out that the information categories of the New Time encyclopaedic dictionaries mainly focus on the consideration of notions in compliance with the domains of human cognition. Themes of humanitarian, natural-scientific, and practical content occupy the principal part in them.

At the turn of XVII – XVIII centuries, characterized by the growing role of science in society, the discussion about the ideal content of encyclopaedia emerges among the lexicographers. In the early XVII century it was made an attempt to create a picture of the world based on accumulated knowledge that relies on human experience and does not depend on religious ideology. Attention focuses on humanitarian themes or concentrates on 'exact' sciences and crafts. In the result of controversy the theoretical footing of encyclopaedic information systematization is formed on which the modern conception about such types of dictionaries is based.

Along with the traditional general encyclopaedia special encyclopaedias originate. They appear due to the development of theoretical basis of ideal encyclopaedia content, a significant step forward in almost all fields of knowledge, and also change of readers' demands to such type of reference books and represent not simply a collection of information from different fields of knowledge of a certain age, but also reflect practical results of human cognition. A detailed scientific systematization of content is achieved. Theoretical principals of encyclopaedic dictionaries compilation and their typology are formed. They become democratic editions, with a traditional for modern dictionaries structure, available to large sections of the readership.

Key words: encyclopaedic lexicography, general encyclopaedia, special encyclopaedia.

Практика систематизації лексичної системи в форматі енциклопедії має давню історію розвитку в західноєвропейській лексикографічній традиції. Людство завжди прагнуло зафіксувати певні знання і передати їх наступним генераціям за допомогою мови. Дослідження енциклопедичного підходу до кодифікації лексичного матеріалу свідчить про те, що кожний історичний період розвитку людської цивілізації характеризується певними трансформаціями в принципах відбору лексичних одиниць та методами презентації їх значень у лексикографічному довіднику.

Проблеми енциклопедичної лексикографії привертають увагу як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів. Зберігають свою актуальність і потребують подальшого вирішення питання структуризації лексичного матеріалу в лексикографічному довіднику, критеріїв відбору вхідних слів до словникового реєстру, уніфікованих способів розкриття семантичної структури лексичних одиниць у словнику. Отже, актуальність дослідження визначається окресленими вище проблемами. Завдання статті – проаналізувати західноєвропейську енциклопедичну лексикографію Нового часу та епохи Просвітництва та виявити загальні тенденції систематизації та презентації лексичних одиниць в енциклопедичних словниках цього періоду.

На межі XVII – XVIII століть, що характеризувалася посиленням ролі науки в суспільстві, серед енциклопедистів виникає дискусія стосовно ідеального змісту енциклопедії. На початку XVII століття здійснюється спроба побудувати картину світу на основі накопичених знань, що спираються на людський досвід і не залежать від релігійного світогляду. Увага концентрується на гуманітарній тематиці або зосереджується на точних науках та ремеслах. У результаті полеміки формуються теоретичні засади систематизації енциклопедичної інформації, на яких ґрунтується сучасна уява про відповідний тип словників [1, с. 70–85; 2, с. 13].

Початок цього процесу був закладений Ф. Беконом у роботі «*Instauratio Magna*» [28] («Велике відновлення наук») (1620 р.). Запропонована ним таксономія виглядала так: 1) зовнішній світ: астрономія, метеорологія, географія, мінерали, рослини, тварини; 2) людина: анатомія, фізіологія, здібності, дії; 3) вплив людини на природу: медицина, хімія, архітектура, транспорт, друкарство, сільське господарство, арифметика [6, с. 117].

Подальший розвиток енциклопедичної лексикографії відбувався у двох напрямках. З одного боку, існували енциклопедії, присвячені історичній та біографічній тематиці, наприклад, «*Le grand dictionnaire historique*» («Великий історичний словник») (1674 р.) Л. Морері, «*Lexicon universal*» («Універсальний лексикон») (1677 р.) І. Гофмана, «*Grosses vollständiges Universal-Lexikon*» («Великий повний універсальний лексикон усіх наук та мистецтв») (1731 р.) І. Цедлера.

А з іншого боку, з'явився новий тип енциклопедії, в якому розглядалися переважно ремесла, природничі або гуманітарні науки, різноманітні технічні та практичні теми. Наприклад, «*Encyclopaedia, septem tomis distincta*» [22] («Енциклопедія, що розподілена на сім частин») (1630 р.) Й. Альшtedта, «*Polyhistor literarius, philosophicus, et practicus*» [30] («Полігістор: література, філософія, практика») (1688 р.) Д. Морхофа, «*Biblioteca universale sacro-profana*» [17] («Загальна енциклопедія про священне та світське») (1701 р.) В. Коронеллі, «*Reales Staats-und Zeitungs-Lexikon*» [31] («Енциклопедичний словник державних та газетних термінів») (1704 р.) П. Балтазара, «*Encyclopédie méthodique, ou par ordre de matières*» [23] «Методична енциклопедія» (1782 р.) Ч. Панкука, «*Encyclopédie*» [25] «Енциклопедія» (1782 р.) Г. Ключеля, «*Der grosse Conversations-Lexikon*» [19] «Великий енциклопедичний словник» (1840 р.) Дж. Мейєра.

Поряд з енциклопедіями універсального типу укладаються спеціальні тематичні енциклопедії, починає формуватися їх типологічне різноманіття. Поява таких енциклопедій, як «*Dictionnaire universel*» («Універсальний словник») (1690 р.)

Фурер'є, «*Le dictionnaire des arts et de sciences*» («Словник мистецтв та наук») (1694 р.) Т. Корнеля, «*Lexicon technicum: or, An universal English dictionary of the arts and sciences*» («Технічний лексикон, або Загальний англійський словник наук та мистецтв») (1704 р.) Дж. Харріса, «*Cyclopaedia: or, An universal dictionary of Arts and Sciences*» («Циклопедія, або загальний словник наук та мистецтв») (1728 р.) Е. Чемберса стала відповіддю на зацікавленість аудиторії такого типу інформацією.

А. McDermott вказує на те, що в першій половині XVIII століття ще не усвідомлювалась чітка різниця між енциклопедією та словником [15, с. 175]. Перша енциклопедія англійською мовою «*Lexicon technicum*» [29; 26] Дж. Харріса мала підзаголовок «*An Universal English Dictionary of the Arts and Sciences, Explaining not only the Terms of Arts, but the Arts Themselves*», ніби підкреслюючи, що автор убачає в довіднику не тільки книгу про лексичні одиниці, а й книгу, що містить енциклопедичну інформацію про речі, що описуються.

Англійська енциклопедія Е. Чемберса «*Cyclopaedia*» [18; 16] також містила підзаголовок «*An Universal Dictionary of Arts and Sciences*». Згідно з настановою автора лексичні одиниці та речі розглядалися в ній як єдине ціле. Ця енциклопедія охоплювала такі рубрики, як геральдика, геометрія, архітектура, наука, математика, астрономія, механіка, музика, природознавство. Поруч зі статтями було представлено тисячі ілюстрацій наукових приладів, таких, наприклад, як мікроскоп, зображення моделі сонячної системи та руху планет, велика кількість таблиць, діаграм та креслень. Переважно увага при відборі лексичних одиниць до реєстру цих енциклопедій зосереджувалась на природознавчому, технічному та математичному напрямках [4, с. 36].

Цей період в еволюції енциклопедичної лексикографії характеризується розквітом енциклопедичних словників. Їх поява зумовила низку інновацій, що відбилися на мега-, макро- та мікроструктурі. Зокрема, для висвітлення теми «ремесла та науки» виникла необхідність у залученні до написання словникових статей фахівців цієї галузі. Замість одного укладача залучається авторський колектив. Спостерігається перехід від тематичної макроструктури раннього періоду до алфавітного словника, що надає швидку довідку. Скорочується обсяг енциклопедичних статей. Варто також зазначити, що принаймні до кінця XVIII століття вважалося небажаним включати статті про живих видатних діячів [9, с. 2], проте, вперше така інформація з'явилася в енциклопедії «*Grosses vollständiges Universal-Lexicon*» [27] («Великий повний універсальний лексикон усіх наук та мистецтв») (1731 р.) І. Цедлера.

Енциклопедії починають набувати рис, притаманних сучасним енциклопедичним словникам. Але втіленням усіх інновацій епохи Просвітництва є праця Д. Дідро та Ж. Д'Аламбера «*Encyclopédie, ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers*» [24] («Енциклопедія, або Тлумачний словник наук, мистецтв та ремесел») (1751 р.), яка стала основою логічної класифікації, викладу та філософського узагальнення для всіх подальших генерацій енциклопедій.

Структура «*Encyclopédie*» ґрунтувалася на зовсім інших засадах, ніж середньовічні енциклопедії, що укладалися відповідно до догм креаціонізму та семи днів творіння. Французька енциклопедія мала інші принципи організації тексту. Ф. А. Кафке говорить про те, що для створення «*Encyclopédie*» були застосовані деякі з методів, які використовувалися для укладання «*Cyclopaedia*» Е. Чемберса, а саме: презентація різномірних знань у вигляді генеалогічного дерева та розширена система перехресних посилань. Статті з попередніх видань (Бейля, Чемберса, Морері) були відібрані та перероблені для більшої частини «*Encyclopédie*» [13, с. 46–47], застосовувалась алфавітна систематизація інформації для всього реєстру вхідних слів.

Матеріал трактувався з позицій атеїзму. Критика релігії та церкви посідала особливе місце у змісті, оскільки, на думку просвітителів, релігійний світогляд був головною перешкодою, що стримував ідейний розвиток людства. Філософська концепція енциклопедії спиралася на принцип деїзму – релігійно-філософське вчення, розповсюджене в XVII–XVIII ст.ст., що визнає бога творцем світу, але відкидає його участь у житті природи та суспільства.

Реєстр вхідних слів «*Encyclopédie*» був значно розширений і нараховував понад 20 мільйонів одиниць. Поряд з традиційними науковими темами (математика, граматики, історія, мораль, філософія, література, метафізика, мистецтво, музика, астрономія, природознавство, анатомія, фізіологія, тощо), розглядалися різні ремесла, додавалися детальні креслення, викрійки, описи технологічних процесів, гравюри, які є непервершеним джерелом інформації про науковий та технічний рівень епохи. Енциклопедія зорієнтована на використання освіченою людиною ідеалів та норм емпіричного знання. Статті розроблялися авторами-експертами (понад 200 авторів, починаючи з Вольтера і Руссо та завершуючи невідомими та анонімними авторами) в певній галузі і були ними підписані, чого не спостерігалося ні в одній із попередніх енциклопедій.

N.E. Sronk підкреслює, що однією з найоригінальних рис «*Encyclopédie*» є те, що основна увага зосереджується на питаннях виробництва та технології. Іншою важливою ознакою виступають гравюри, що стали невід'ємним доповненням до статей. Гравюри ілюстрували поняття з промислової тематики та представляли лінгвістичну цінність, оскільки вперше терміни, що вживалися ремісниками, були зафіксовані у словнику та використовувалися для опису інструментів і частин машин [10, с. 136]. Проблеми мови та граматики також посідають важливе місце, зокрема, укладено статті присвячені таким лінгвістичним питанням, як граматична термінологія, походження мови, орфографічна реформа. Багато статей розкривають синонімічні або близькосинонімічні терміни. Отже, ця енциклопедія орієнтувалася на освічену аудиторію, а не тільки на фахівців певної галузі.

Розробку теоретичних засад змістового аспекту енциклопедій продовжив С. Колрідж. Під враженням класифікаційної схеми Ф. Бекона у 1817 р. він уклав план систематизації знань для «*Encyclopaedia Metropolitana*» [21] («Столична енциклопедія»). На його думку, зміст енциклопедії необхідно розділити на п'ять головних класів [9, с. 180–181; 12, с. 781]. Перший клас: чисті науки – формальні (універсальна граматики, логіка-риторика, математика, метафізика) та реальні (або істинні) (мораль, право, богослов'я).

Другий клас: змішані або прикладні науки: змішані (механіка, гідростатика, пневматика, оптика, астрономія) та прикладні: експериментальна філософія (магнетизм – електромагнетизм, електрика, гальванізм, тепло, світло, хімія, звук, метеорологія, форма Землі, припливи та хвилі); мистецтва (архітектура, скульптура, живопис, геральдика, нумізматика, поезія, музика, гравіювання); корисні ремесла (землеробство, тваринництво, торгівля, політична економія, теслярство, мистецтво будови укріплень, теорія кораблебудування, виробництво); природознавство (неживе: кристалографія, геологія, мінералогія; нечуттєве: рослинність, ботаніка; тваринне: зоологія); застосування природознавства (анатомія, фармакологія, медицина, хірургія).

Третій клас: біографії та історія, укладені у хронологічному порядку. Четвертий клас: змішаний та лексикографічний (довідник з географічних назв, філософський та етимологічний словник англійської мови або історія англійських слів; цитати, розташовані відповідно до дати роботи, із якої вони були відібрані). П'ятий клас: аналітичний покажчик.

Класифікаційні схеми Ф. Бекона та С. Колріджа були та залишаються актуальними і на сьогодні. А енциклопедія ««дідеротівського» типу стала активно завойовувати позиції у Франції, Німеччині, Швейцарії, Великобританії, Росії та інших країнах, сягнула за океан, до Америки, яка завжди була відома тим, що швидко підхоплювала новітні тенденції європейської культури» [8, с. 82]. Всі вищезазначені процеси слугували основою для формування національних енциклопедичних лексикографій у різних країнах.

Публікація «*The Encyclopedia Britannica*» («Британська енциклопедія») (1768–1771 р.р.) У. Смеллі започаткувала енциклопедичну традицію у Великобританії. У Німеччині виходить у світ «*Conversations-Lexikon*» («Енциклопедичний словник») (1809 р.) Ф. Брокгауза. У Франції видається «*Grand dictionnaire universel du XIX-e siècle*» («Великий універсальний словник XIX століття») (1865–1888 р.р.) П. Ларусса. Першою помітною американською енциклопедією стала «*The Encyclopedia Americana*» [20] («Американська енциклопедія») (1829–1833 р.р.) Ф. Лібера.

Якщо у стародавньому світі, в період Античності та Середньовіччя підґрунтям для створення енциклопедії виступали метафізичні та теологічні засади, то в Новий час даний тип лексикографічних довідників базується на експериментальних фактах та задовольняє потреби науково-технічного прогресу – цим пояснюється практична спрямованість більшості видань. У зв'язку з появою великої кількості нової інформації, теорій, спостережень тощо, які стає складно систематизувати, «вертикальна» ієрархічна структура замінюється структурою з багатьма «горизонтальними» гіперпосиланнями [3, с. 224–225]. Визначальною стає довідкова функція енциклопедій, тому що виникає необхідність у швидкому пошуку інформації фахівцями з певного питання. А ці вимоги задовольняє алфавітне розташування матеріалу, що завойовує міцні позиції в макроструктурі енциклопедій, тематична ж класифікація втрачає свою актуальність внаслідок грандіозного прогресу майже у всіх галузях науки.

J. Lynch пояснює перехід на алфавітну макроструктуру труднощами, що виникають при укладанні дефініцій [14, с. 131–132]. У середні віки конструювання макроструктури енциклопедії ґрунтувалось на концепції «порфіріанського древа», тобто систематизація всіх знань мала ієрархічну структуру. Дефініція поняття складалася із зазначення виду та переліку низки диференціальних ознак виду. Такого типу визначення і сьогодні мають досить широке використання у лексикографічній практиці, але, щоб конструювати такі дефініції, необхідна суворі ієрархічна концепція реальності. Кожна річ повинна належати тільки до одного виду. Проте на практиці лексична одиниця може стосуватися більше як одного виду, і, як наслідок, руйнується чітка ієрархічна структура. В результаті цього видове древо розростається до нескінченного ряду диференціальних ознак.

На думку У. Еко «коли виникає практична потреба укласти енциклопедію та обґрунтувати її розділи, система наук бачиться лабіринтом, звивистим шляхом, і таке бачення зводить нанівець будь-яке уявлення наук у формі древа» [7, с. 295]. Це вплинуло на ієрархічну структуру тематично організованих енциклопедій, що були популярні в середні віки, і відповідне зростання кількості енциклопедичних словників з алфавітною макроструктурою.

«*The Encyclopedia Britannica*» вже значно відрізнялась від попередніх енциклопедій принципом класифікації інформації. Як відзначають Т.В. Артем'єва та М.І. Микешин, автори «відмовилися від «філософського методу» співвідношення статей відповідно до логіки розвитку наук та перейшли до формального, більш ефективного способу будови – алфавітного» [2, с. 22]. Створюється словник, який розпадається на потенційно неупорядковану та необмежену галактику часток всесвітнього знання. Словник стає енциклопедією тому, що фактично є «прихованою енциклопедією» [11, с. 68].

Виникає також нова категорія читачів «зі світською освітою», «не студентів, не проповідників, не фахівців і не спеціалістів-учених» [5, с. 62–63], для яких тематична енциклопедія виявилася занадто незручною для швидкого пошуку необхідної інформації. На рівні мікроструктури домінують короткі статті-довідки з окремих питань або статті-огляди, що супроводжуються бібліографічним апаратом.

Таким чином, наприкінці XIX ст. сформувалися основні принципи укладання енциклопедій, а саме: 1) видання національною мовою; 2) алфавітна систематизація реєстрових одиниць; 3) статті будь-якого змісту пишуться фахівцями певної галузі; 4) включаються біографічні відомості про видатних сучасників; 5) широке застосування ілюстрацій, карт, планів тощо; 6) фіксація бібліографічних джерел; 7) аналітичний показник персоналій, міст та менш важливих понять; 8) публікація доповнень з метою оновлення інформації; 9) використання багаточисельних перехресних посилань у тексті [9, с. 199].

Інформаційні категорії енциклопедичних словників Нового часу переважно концентруються на розгляді понять згідно зі сферами людського пізнання. Провідне місце в них посідають теми гуманітарного, природничо-наукового та практичного змісту. Поряд із традиційною універсальною енциклопедією зароджуються спеціальні енциклопедії. Вони з'являються завдяки розробці теоретичних основ ідеального змісту енциклопедії, значному кроку вперед практично у всіх галузях знань, а також зміні читачьких запитів до такого виду довідників і представляють собою не просто збірник відомостей з різних галузей наук певної епохи, а відображають практичні результати людського знання. Досягається детальна наукова систематизація змісту, формуються теоретичні принципи укладання енциклопедичних словників та їх типологія. Вони набувають традиційної для сучасних видань структури, стають демократичними виданнями, доступними широкій читачькій аудиторії. Подальші наукові розвідки можуть пролягати в площині когнітивної лексикографії з метою виявлення принципів моделювання знань.

Література:

1. Артем'єва Т. В. Науки о человеке в первых изданиях Британской энциклопедии / Т. В. Артем'єва // Человек, 2003. – №6. – С. 70–85.
2. Артем'єва Т. В. Плоды «энциклопедического древа», или два великих проекта / Т. В. Артем'єва, М. И. Микешин // Филологический век. Альманах. Вып. 27. Энциклопедия как форма универсального знания: от эпохи Просвещения к эпохе Интернета / Отв. редакторы Т.В. Артем'єва, М.И. Микешин. – СПб. : Санкт-Петербургский Центр истории идей, 2004. – С. 13–24.
3. Иванченко Г. В. Энциклопедия как совершенный текст / Г. В. Иванченко, Ю. В. Рыжов // Филологический век. Альманах. Вып. 27. Энциклопедия как форма универсального знания: от эпохи Просвещения к эпохе Интернета / Отв. редакторы Т. В. Артем'єва, М. И. Микешин. – СПб. : Санкт-Петербургский Центр истории идей, 2004. – С. 221–226.
4. Коробейникова О. В. Принципы построения английских толково-энциклопедических словарей (на материале словарей цитат и словарей языка писателей) : дис. ... канд. филол. наук. 10.02.04 / Коробейникова Ольга Викторовна. – Иваново : Ив. ГУ, 2007. – 191 с.
5. Симон К.Р. Термины «энциклопедия» и «свободные искусства» в их историческом развитии / К. Р. Симон // Избранное / Сост. коммент. В. И. Гульчинского; Вступ. ст. Г.Г. Кричевского. – М. : Книга, 1984. – С. 45–67.
6. Скибина В. И. Национально неомогенный язык и лексикографическая практика [Монографія] / В. И. Скибина. – Запорожье : РИП «Видавць», 1996. – 176 с.
7. Эко У. Поиски совершенного языка в европейской культуре / Серия «Становление Европы» / Пер. с итал. и примечания А. Миролобовой. / У. Эко. – СПб. : «Александрия», 2007. – 423 с.
8. Якушева Г. В. Книга, у которой не будет конца. История энциклопедического жанра / Г. В. Якушева // «Книжное дело», 1993. – № 4. – С. 78–83.
9. Collison R. L. Encyclopaedias: their history throughout the ages. A bibliogr. guide with extensive hist. notes to the gen. encyclopaedias issued throughout the world from 350 b. c. to the present day / R. L. Collison. – New York and London : Hafner publ. Co., 1964. – 319 p.
10. Cronk N. E. Encyclopédie / N. E. Cronk // Encyclopedia of Language and Linguistics. – 2nd ed. – Elsevier Science, 2006. – Vol. 4 : Du-Gen. – P. 136–137.

11. Eco U. Dictionary vs. Encyclopedia / U. Eco // Semiotics and the Philosophy of language. – London : McMillan, 1984. – P. 46-86.
12. Encyclopaedia // The new Encyclopaedia Britannica: Macropaedia: Knowledge in Depth. – 15 ed. – Chi. etc.: Encyclopaedia Britannica, 1994. – Vol. 6: Earth – Everglades. – 1142 p.
13. Kafker F.A. The Encyclopédie in relation to the nine predecessors / F.A. Kafker // Lexicography. Critical concepts. Volume II. Reference works across time, space and languages / Edited by R.R.K. Hartmann. – London and New York : Routledge, 2003. – P. 39–51.
14. Lynch J. Johnson's encyclopedia / J. Lynch // Anniversary Essays on Johnson's Dictionary / Edited by J. Lynch and A. McDermott. – Cambridge University Press, 2005. – P. 129–146.
15. McDermott A. Johnson's definitions of technical terms and the absence of illustrations / A. McDermott // International Journal of Lexicography. – Oxford University Press, 2005. – Vol. 18. – № 2. – P. 173–187.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

16. Bartholomaeus Anglicus. Режим доступу: <http://bestiary.ca/prisources/psdetail1611.htm>
17. Biblioteca universale sacro-profana. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Biblioteca_universale_sacro_profana_antipdf?id=aubGsn5q2IYC&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE730zvq4Q8uZc34FCupopUzsBz4_GpQwImuH07s0x2QxXi4MQ-g4mNc5uK1f3hvBbSZeLitVXem83Dd3bDMAz6Axqkq5zeQbk5pCM8M3phxqf49etlM&captcha=hednesto
1. Cyclopaedia, or an Universal dictionary of arts and sciences. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Cyclopaedia_or_an_Universal_dictionary_o.pdf?id=AmlEAAAACAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE73XpHtMSQuJgQAhhf5GPukPwNRj8J01fPJPo4MOMGZcimYsS0oe1fj_b0redfdTAC11Skk-KZMhj9q9iqAo2WMwqLA02YWu5SZeilAghKHsq4UK4&captcha=balten
19. Das grosse Conversations-Lexicon für die gebildeten Stände: In Verbindung mit Staatsmännern, Gelehrten, Künstlern und Technikern herausgegeben von J. Meyer. [Abth I], Bd. i-vi; vii, Abth. 1,3-4; viii-xxiii; II, i-xv (in 45 volumes). Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Das_grosse_Conversations_Lexicon_für_di.pdf?id=o80UAAAAYAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE71SZxWib6WAnCwyTYxoIc3JBoZo4k6TSz6vpKSMaWQYaceOQQ2zBdGWPV_ueG77DViQk5kfYarr93rPY5c0_1uTWFWgzXZ6wDAT1-fzLI_glm54&captcha=alecone
20. Encyclopaedia Americana: A popular dictionary of arts, sciences, literature, history, politics and biography, brought down to the present time; including a copious collection of original articles in American biography, Том 1. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Encyclopaedia_Americana.pdf?id=9VM-AAAAAYAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE73AKjkQ1u6vL0CS5iHlYaeBIJ3S7N3Zsko-dOTIzuOc461KQL2PAYojaDvwT1LM9E_4wPnNE1Qz82dD8p-Zrlbisal-kaCQlhokC8WtVU1Yz-uxf1OA&captcha=quebal
21. Encyclopædia metropolitana: or, Universal dictionary of knowledge, Том 2. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Encyclopædia_metropolitana.pdf?id=DztOAAAAAYAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE70JrV8wa1f78bQ9XdwjI2GrMZO33G09CS7Ga0I08OalkVG7hmWBUcnIIN9RdkUT7bFrVYkvchCwc5gOf5dN4mSkEcRv-dp58myE_KIIAv98_FTtDU&captcha=realite
22. Encyclopaedia, septem tomis distinct. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Encyclopaedia_septem_tomis_distincta.pdf?id=M0AAAAcAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE71NDup6mS7nNENAtG2lix72-d1Af8-HZDoao7XwnQe4FuJkynj6u1GS71TmtW5rK-CBsgTPZyScJ1fCb_BLOhz-Ishdu2yef08a-J47oei2OyJ1-z0&captcha=lexted
23. Encyclopédie méthodique ou par ordre de matières: géographie physique, Том 1. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Encyclopédie_méthodique_ou_par_ordre_d.pdf?id=PIMPAAAAQAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE71a3vPsNr3yH-kXG06z0OxvUaVfnfUaB9a6b5M0yHqW83UsV6VB95ddVQrszayMkS-5AYoEedWyOOXgrAJH8nlJitt6cFZo_iaEtszIfL89Awudw&captcha=editikhe
24. Encyclopédie, Ou Dictionnaire Raisonné Des Sciences, Des Arts Et Des Métiers: A – AKR, Том 1. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Encyclopédie_Ou_Dictionnaire_Raisonné.pdf?id=yxNCAAAAACAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE70d74aFHO8wXsU7nCrYidravNuToS7C7HfQPKw1LsnmohJurflwkebvXp64RR0ABN_J04uq6Q6bAx-HezR_ROHi-CBXtP-6Ueb4xu_Ld80ziWf0Ueg&captcha=ending
25. Encyklopädie oder zusammenhängender Vortrag der gemeinnützigsten..., Том 2. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Encyklopädie_oder_zusammenhängender_Vo.pdf?id=Qh9CAAAAACAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE704fwF4bXb2HhXxFuj2_r7097nbqS61hvzOZ7vV0EvkuPonb2sDluuR4aG8jQxQSTfPik_xKPO9IX_OW4rA6o2F5_LJYx7zBP-hKd9BSd8HF49T20&captcha=urround
26. Gervase of Tilbury. Otia Imperialia: Recreation for an Emperor. (Oxford Medieval Texts) / Gervase of Tilbury / Ed. and tr. by S. E. Banks and J. W. Binns. – N. Y. : Clarendon Press of Oxford University Press, 2002. – 1112 p.
27. Grosses vollständiges Universal-Lexicon aller Wissenschaften und Künste... Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Grosses_vollständiges_Universal_Lexicon.pdf?id=BGYhAQAAAMAj&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE738rcR9QA1cqvBhuh-Nzv8dtp7tlyBgipDJ_VwKK7ECu2mPKQUMPyBAYurAlWjcgNG7H4r5-vp5jJdHQC8-R8x50Kawu1O_pyyfT4GY3cRujrEdc0&captcha=platismi
28. Instauratio Magna. Режим доступу: [http://en.wikisource.org/wiki/Instauratio_Magna/Plan_\(Devey\)](http://en.wikisource.org/wiki/Instauratio_Magna/Plan_(Devey))
29. Lexicon Technicum: Or, An Universal English Dictionary Of Arts And Sciences: Explaining not only the Terms of Art, but the Arts Themselves, Том 1. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Lexicon_Technicum_Or_An_Universal_Englis.pdf?id=0GdEAAAACAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE70K4sHzzykz002SYzQB11mbfP5hgnbX9HaFAHWkyxrTR60QY1SD272L_VfvikUnmEmcBPvSBV0Ycv_U_Kxxw_bJz_hTzCSc2viCo6W7cms8WG5bNo&captcha=naria
30. Polyhistor literarius, philosophicus, et practicus. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Polyhistor_literarius_philosophicus_et_p.pdf?id=bXdBAAAACAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE72tKVKVMuUA6c_fSWIZctOcO_IMTdOUIE3k63OqH6e00PrgjQV3eh4jqhDXtgeUvqLtk_oZQsHVRv-MaKrNNRtAYIjNeVyiGe5KdlGjCaEWxazHjs&captcha=trisiyls
31. Reales Staats- und Zeitungs-Lexicon. Режим доступу: http://books.google.com.ua/books/download/Reales_Staats_und_Zeitungs_Lexicon.pdf?id=ucZFAAAAACAAJ&hl=ru&output=pdf&capid=AFLRE71A13UktW8qAZ_yC4QJ1NUK5jGMb-fdJo2nxrYSWaDXfjY0tnS_NulNj18aMdAanok9fexuMVxSpqZQgeNxxVbya1oEvH5RII0-1abOacri2uE4So&captcha=dimorka

УДК 811.111 : 81

М. А. Кізіль,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТА ДИСТИНКТИВНІ ОЗНАКИ ТЕРМІНОСИСТЕМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Етапи формування та дистинктивні ознаки терміносистеми комп'ютерних технологій англійської мови. Кізіль. Статтю присвячено визначенню та аналізу етапів розвитку та формування терміносистеми комп'ютерних технологій англійської мови. У статті розглядаються також основні дистинктивні ознаки вказаної терміносистеми.

Ключові слова: термін, терміносистема, сфера комп'ютерних технологій, етапи розвитку та формування, дистинктивні ознаки.